

skuld, men själva det miss-tänkliggörande som följer med en anklagelse och en undersökning tenderar att medföra orättvisor och att skapa hets och oro.

En rad exempel på dessa förhållanden har givits av Dagens Nyheters korrespondent i USA. För dagen skall en speciell fråga beröras: den akademiska friheten under aktionen mot kommunismen. På denna punkt har två skilda grundsatsar hävdats. Den amerikanska sammanslutningen av universitetslärare, som länge och i stort sett med framgång verkat för total akademisk frihet, har uttalat att medlemskap i det kommunistiska partiet inte bör vara skäl till entledigande från en universitetsbefattning. Atskilliga amerikanska universitet har däremot gjort gällande att en kommunist genom sin åskådning är förhindrad att verka som fri forskare och undervisare och har därför i den akademiska frihetens namn ansett sig kunna avskeda kommunistiska lärare.

De strider som förts i denna fråga vid staten Washingtons universitet i Seattle har föranlett en utförlig redogörelse från universitetsmyndigheternas sida (Communism and Academic Freedom, University of Washington Press). I början av detta år avskedades tre professorer från universitetet; anledningen var att vederbörande var medlemmar av det kommunistiska partiet — ett förhållande som de länge vägrade att vidgå. Detta beslut av universitetsstyrelsen fattades efter ingående överläggningar: en kommitté av professorer hörde de anklagade och ett stort antal vittnen (protokollen sägs omfatta 3.000 sidor), dess majoritet uttalade sig mot entledigande, men en minoritet, stödd av universitetets rektor, krävde aktion.

De regler i universitetsstatuterna som åberopades är unge-

fär desamma som vid andra amerikanska universitet. En lärare kan avskedas bland annat för inkompetens, bristande plikttrohet, ohederlighet och immoralitet. Mot avskedande anfördes att dessa bestämmelser enligt fast praxis inte var tillämpliga på en viss politisk åskådning och att den akademiska frihetens av universitetet hyllade grundsats gjorde ett ingripande på grund av en lärares åskådning omöjligt. För avskedande anfördes bland annat av universitetets rektor att de anklagade äventyrade den akademiska friheten vid universitetet genom anslutning till ett parti som ville undanröja Amerikas fria institutioner. Vidare förklarade rektorn att den akademiska friheten krävde att inga dogmer eller partiband hindrade "ett fritt sökande efter sanning"; "läraren och forskaren måste vara fri att tänka och upptäcka och tro, annars uppstår ingen ny tanke, ingen upptäckt, intet framsteg".

Det sofistiska i denna bevisföring ligger i öppen dag. Utan tvivel kan en viss tro — religiös eller politisk — bli hinderlig för fri forskning, men den akademiska friheten kan ju rimligen därför inte innebära förbud mot att hysa en bestämd

åskådning; i själva ordet ligger tvärtom ett krav på tolerans mot skilda åskådningar. Tvevelaktigt är också att mot en lärare som inte gjort sig skyldig till politisk agitation i denna sin egenskap eller eljest brutit mot gällande bestämmelser anföras att hans partis verksamhet kan bli farlig för den akademiska friheten.

Kvantitativt har de ingripanden som skett ingen större betydelse — belysande är att Washingtonuniversitetet har 1.400 lärare. Men att vad som skett i Washington och på flera andra håll är farligt ur den akademiska frihetens synpunkt är likafullt obestridligt.

USA och kommunismen

Den amerikanska aktionen mot kommunister är till stor del nödvändig eller åtminstone starkt motiverad. Kommunismen är, såsom man ofta betonar, inte ett politiskt parti som andra, utan snarare en sammansvärjning, inriktad på att med främmande makts stöd störta det egna landets fria statskick. Att låta kommunister tjänstgöra på poster som ger insyn i frågor av utrikespolitisk och militär betydelse — och detta gäller en stor del av den offentliga förvaltningen och den privata företagsamheten — är därför liktydigt med att underlätta förräderiet. Vad som framkommit visar också att Ryssland sedan länge genom kommunistiska amerikaner be-

driver spionageverksamhet i USA.

Allt flera uppgifter tyder emellertid på att utrensningssaktionen företar överdrivna och farliga drag. Den sträcker sig till områden där den politiska inställningen saknar den vikt för det allmänna som gör ett inskridande befogat. Den gäller personer som för länge sedan varit anslutna till kommunistpartiet eller blott haft lösa förbindelser med detta parti eller enskilda medlemmar av partiet. Den tar former som ter sig på en gång löjväckande och meningslösa. I stort sett bevaras visserligen den amerikanska rättsstatens principer om offentlighet och noggrann prövning av de anklagades

21/
6